

Nr 223.

Av herr Sandström m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad ordning för tillsättning av pastor primarius i Stockholm m. m.

Kungl. Maj:ts proposition till årets riksdag angående ändrad ordning för tillsättning av pastor primarius i Stockholm m. m. åsyftar icke ett för framtiden bestående avgörande i den med reformationen jämnåriga frågan om den kyrkliga administrationen i huvudstaden. Departementschefen förklarar, att han, ehuru med stor tveksamhet, ansett sig böra avstå från att i samband med den nyligen inträdda vakansen i pastor primarieämbetet söka åvägabringa en slutlig lösning av Stockholms stiftsfråga på basis av den i detta avseende föreliggande utredningen, och att detta hans ståndpunktstagande bestämts av behovet att under nuvarande tidsomständigheter om möjligt undvika varje kostnadskrävande utökning av förvaltningsorganisationen. Och han framhåller, att genom den i propositionen föreslagna reformen »icke undanskjutes en definitiv reglering av frågan, när de ekonomiska förutsättningarna för en sådan föreligga».

Regeringsförslaget om utvidgning av pastor primarius' befogenheter till att omfatta jämväl visitationsrätt samt om ändrad ordning för hans tillsättning kan sålunda sägas utgöra ett klart uttryck för departementschefens uppfattning om behovet av ett särskilt stift med egen biskop för Stockholm med omnejd och tillika ett första steg mot detta önskemåls förverkligande. Med hänsyn härtill är det nu till riksdagens behandling föreliggande initiativet givetvis att hälsa med tillfredsställelse. Såsom departementschefen yttrar har den gällande organisationen av kyrkostyrelsen för huvudstaden med visst fog betecknats såsom ett sedan sekler tillbaka bestående provisorium. Den vid propositionen fogade historiken visar, hurusom alltsedan början av 1700-talet från skilda håll gång efter annan framställningar och förslag om en genomförd stiftsbildning för huvudstaden sett dagen. Under de senaste årtiondena hava sådana yrkanden med växande styrka framkommit, jämsides med att nödvändigheten av en fastare ledning av kyrkolivet i vårt lands centrum gjort sig allt mera märkbar. Det torde numera vara ganska allmänt erkänt, att en tillfredsställande reglering av kyrkostyrelsen i huvudstaden kan ernås endast därigenom, att huvudstadens missgynnade undantagsställning upphäves och den för hela riket i övrigt gällande episkopala kyrkoförfattningen i full utsträckning genomföres även i Stockholm. Denna uppfattning kommer klart till uttryck i propositionen,

och några principiella betänkligheter däremot hava icke i densamma anförts. Under sådana förhållanden måste det — med allt beaktande av värdet av det tagna initiativet i och för sig — ändock anses beklagligt, att Kungl. Maj:t på grund av tidsomständigheterna icke funnit sig nu kunna framlägga förslag till åtgärder av bestående innebörd utan stannat vid ett nytt provisorium. Ingen kan förutse livslängden av ett dylikt provisorium, och fara föreligger städse att därigenom frågan fastlåses för en obestämd framtid i stället för att föras närmare sin lösning.

Ehuruväl den av Kungl. Maj:t föreslagna reformen skulle medföra en viss förbättring i jämförelse med nu gällande ordning, måste dock räckvidden härav komma att bliva starkt begränsad. Den erforderliga och nödvändiga organisationen av kyrkostyrelsen ernås därigenom icke.

Den fortgående anhopningen av arbetsuppgifter för ärkebiskopen utgör därjämte ett tungt vägande skäl, av betydelse för riket i dess helhet, för Stockholms »konsistorialområdes» utbyggnad till ett regelrätt biskopsstift. Härigenom skulle ej blott ärkestiftet eventuellt minskas med en del av sitt område utan även ordförandeskapet i ett antal styrelser med centraler i huvudstaden, som nu åvilar ärkebiskopen, kunna överlåtas åt den nye biskopen. Då det givetvis är av största vikt, att ärkebiskopen kan ägna nödig tid åt angelägenheter, som äro gemensamma för hela svenska kyrkan och hennes förbindelser med kyrkor i andra länder, synes väl påkallat, att denna avlastning sker snarast möjligt.

Härjämte må anmärkas, att en utvidgning av pastor primarius' åligganden till att omfatta jämväl visitationsskyldighet icke skulle medföra någon arbetslindring för ärkebiskopen, vilken icke verkställer någon visitation i huvudstaden, men i stället lägga allvarliga hinder i vägen för en nöjaktig skötsel av den pastor primarius enligt förslaget tillika åliggande kyrkoherdebefattningen i Storkyrkoförsamlingen. Redan uppläggningsen av en för stockholmsförhållanden lämpad visitationsordning och än mer dess genomförande — i synnerhet första gången inom varje församling — bleve en synnerligen krävande uppgift. Följden bleve, att församlingsvärderna inom Stockholms Storkyrkoförsamling måhända under tiden för den föreslagna provisoriska ordningen måste till väsentlig del överlämnas åt vikarier.

Det tyngst vägande skälet för en verklig lösning av Stockholms stiftsfråga är emellertid, att *huvudstaden behöver en biskop, som helt kan ägna sig åt dess gemensamma kyrkliga angelägenheter utan att i sin verksamhet behöva hämmas av göromål, som tillkomma en kyrkoherde*. Honom måste beredas tillfälle att utöva auktoritativ ledning av det hela, att taga initiativ och att giva direktiv för det växande kyrkliga arbetet.

Vi kunna icke finna annat, än att, just i denna skickensedigra tid, ögonblicket är inne att — efter snart 450 års strider — även på detta område söka vinna den enda tillfredsställande och med svenska kyrkans väsensart överensstämmande regleringen av den kyrkliga förvaltningen i huvudsta-

den. Skall kyrkan kunna fylla sin religiösa och kulturella uppgift som vårdare av omistliga andliga värden och därmed även lämna sitt bidrag till vårt folks inre styrka och framtida bestånd, måste hon äga effektiva organ för sin verksamhet, ej minst i huvudstaden. En reform, som i århundraden från skilda håll påyrkats och numera med endast ett undantag tillstyrkes av alla myndigheter, som avfordrats yttranden i frågan, synes för övrigt icke böra betraktas såsom en avvikelse från den föreliggande regeringspropositionen utan i stället såsom ett — låt vara snabbare — fullföljande av de intentioner som däri kommit till uttryck.

Vad som varit bestämmande för Kungl. Maj:ts beslut att endast föreslå en partiell reformering av kyrkostyrelsen i Stockholm är, såvitt framgår av departementschefens yttrande, hänsynen till den nu rådande ekonomiska situationen. De kostnader för det allmänna, som skulle krävas för ett Stockholms stift med egen biskop och pastor primarius som domprost, skulle dock icke bliva av den storleksordning, att desamma behövde utgöra ett oöverkomligt hinder för vinnandet av de uppenbara fördelar ej blott för stiftet utan även för landet i dess helhet, som en slutgiltig lösning av frågan skulle medföra.

De kontanta utgifterna, exklusive bostadskostnader, framgå av nedan följande preliminära beräkning:

Approximativ jämförelse
mellan

nuvarande kostnader	och	kostnaderna i händelse Stockholm bleve eget stift med egen biskop och egen domprost.
<i>Anslag till pastor primarius</i>		<i>Biskop</i>
4 400: —	4 400: —	lön ..... 21 000: —
		dyrtidstillägg 2 184: — 23 184:—
		vartill komma kostnader för bostad.

Den årliga kostnadsökningen bliver således 18 784 kronor.

Skulle i samband härmed en utbyggnad böra ske av domkapitlets kansli — vilket lärer bliva beroende å det ifrågasatta ny stiftets lokala omfattning — torde den härav föranledda ytterligare kostnadsökningen framgå av följande sammanställning:

Nuvarande kostnader för <i>kansliet</i> .	Beräknade kostnader vid nyorganisation av <i>kansliet</i> .
Sekr. arvode .... 5 000: —	Sekr. (A 27) 10 515: —
e. o. kanslibiträde (B 7) och övrig kanslipersonal ..... 5 600: —	Kanslibiträde (A 7) ..... 3 651: —
Rörligt tillägg jämte kristilllägg (19 %) .... 658: —	Exp.-vakt (A 6) ..... 3 282: —
	Extra personal 828: —
	Rörligt tillägg jämte kristilllägg ..... 3 314: —
11 258: —	21 590: —

Härav skulle således föranledas en ytterligare kostnadsökning om 10 332 kronor, vadan under angiven förutsättning den årliga kostnadsökningen komme att uppgå till 29 116 kronor.

Vid bedömandet av dessa kostnadsfrågor bör ytterligare beaktas, att biskopslön utgår av kyrkofondsmedel genom biskopslöneregleringsfonden samt att Stockholms församlingar under år 1940 såsom allmän kyrkoavgift till kyrkofonden erlade ej mindre än 1 658 299 kronor 72 öre, varav endast 142 218 kronor 61 öre kommo dess församlingar tillgodo. Ett bifall till förslaget skulle således i denna del allenast innebära, att för huvudstadens kyrkliga organisation toges i anspråk ytterligare ett relativt ringa belopp av vad stadens församlingar erlägga till kyrkofonden. Mot de ökade kostnaderna måste å andra sidan ställas de obestridliga vinster för kyrkans uppgifter och arbete som genomförandet av en rationell organisation skulle medföra. Huvudstadens kyrkoförsamlingar och kyrkoliv hava, lika väl som det borgerliga samfundslivet och dess mångfald av arbetsorgan, ett ofrånkomligt behov av en central auktoritativ ledning.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställa vi,

att riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 201 angående ändrad ordning för tillsättning av pastor primarius i Stockholm m. m., ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville förelägga riksdagen förslag om inrättande av ett särskilt stift med egen biskop för Stockholm.

Stockholm den 5 maj 1941.

K. G. A. Sandström.

Karl Sandegård.

Israel Lagerfelt.

M. Svensson.

Harald Nordenson.

Fredrik Ström.

Ivar Anderson.

Gustaf Tamm.

N. Gärde.

Georg Andrén.

K. E. Johanson.

Torsten Caap.

Robert von Horn.

Thore Wennqvist.

Nils Herlitz.

Ivar Ekströmer.